

А. В. Фарфурак

студентка III курсу ОР Бакалавр

спеціальність Е2 «Екологія»

науковий керівник: **Т. А. Гарабазій**

старший викладач кафедри екологічного права і контролю

НОРМАТИВНЕ ТА ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ ВІД РУЙНУВАНЬ

Актуальність дослідження: Внаслідок триваючої війни з постійними обстрілами українських міст та сіл, активними бойовими діями на значній частині нашої території, щодня пошкоджуються та руйнуються будівлі та споруди, цілі населені пункти перетворюються на руїни.

Саме тому важливо на світовому та національному рівні правильно та безпечно здійснювати управління відходами від руйнувань, що утворилися внаслідок військових дій та терористичних актів.

Мета роботи: Дослідити нормативне та правове забезпечення управління відходами від руйнувань.

Результати досліджень та їх аналіз: Наразі Україна розробила необхідні нормативно-правові акти для ефективного управління відходами руйнувань:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2022 р. № 473 «Про затвердження Порядку виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії Російської Федерації, пов'язаних із пошкодженням будівель та споруд» [1];

- Постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2022 р. № 474 «Про затвердження Порядку виконання робіт з демонтажу об'єктів, пошкоджених або зруйнованих внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів» [2];

- Постанова Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 р. № 1073 «Про затвердження Порядку поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» [3];

- Постанова Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2023 р. № 1102 «Про затвердження Порядку класифікації відходів та Національного переліку відходів» [4];

- Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 16 квітня 2024 р. № 403 «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення регіональних планів управління відходами» [5].

Поняття «відходи від руйнувань» та спеціальні вимоги щодо

управління цими відходами не було закріплено в Законі України «Про управління відходами» від 20 червня 2022 року № 2320-ІХ. Європейське законодавство - Директиви, Регламенти, Рішення, Перелік відходів ЄС – також не містять поняття «відходи від руйнувань».

У зв'язку з цим норми, які за своїм значенням і характером мали отримати вищу юридичну силу закону, було закріплено на підзаконному рівні.

Постанова Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 р. № 1073 містить таке визначення:

відходи від руйнувань — частини (уламки) пошкоджених (зруйнованих) об'єктів, а також матеріали, предмети, які були всередині або поряд з такими об'єктами у момент пошкодження (руйнування) та/або виконання робіт з демонтажу та які повністю або частково втратили свої споживчі властивості та не можуть у подальшому використовуватись за місцем їх утворення чи виявлення.

За походженням відходи від руйнувань поділяються на:

- відходи, що утворилися внаслідок пошкодження (руйнування) об'єктів, повного або часткового порушення їх цілісності внаслідок позапроектних впливів, зумовлених бойовими діями, зокрема потрапляння засобів ураження, вибухів, пожеж;

- відходи, що утворилися в результаті виконання робіт з демонтажу пошкоджених (зруйнованих) об'єктів (поетапного контрольованого часткового чи повного розбирання на окремі елементи та виробу або неконтрольованого знесення внаслідок обвалення під час використання бульдозерів, металевої кулі на стрілі, вибухової сили тощо).

За Національним переліком відходів відходи руйнування відносяться до 16 групи, підгрупи 16 12, наприклад: 16 12 47* - відходи боєприпасів, 16 12 02 - цегла, цегляний бій.

Діяльність щодо операцій з поводження з відходами від руйнувань провадиться в рамках виконання відновлювальних робіт з ліквідації наслідків збройної агресії та бойових дій під час воєнного стану та у відбудовний період протягом 90 календарних днів після припинення або скасування на території України воєнного стану та не підлягає оцінці впливу на довкілля відповідно до абзацу другого частини першої статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

Відходи від руйнувань, що утворені внаслідок бойових дій, не можна прирівнювати до звичайного будівельного сміття. Відходи, які залишилися після таких руйнувань, можуть містити небезпечні токсичні продукти горіння, органічні й вибухонебезпечні речовини та інші сполуки. Крім того, самі руйнування повинні бути задокументовані.

Відповідно до глави 6 «Навколишнє природне середовище» розділу V

«Економічне та галузеве співробітництво» додатка ХХХ Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678–VII, Україна повинна імплементувати положення Директиви Європейського Парламенту та Ради 2008/98/ЄС від 19 листопада 2008 р. про відходи та скасування деяких директив, що передбачає розроблення планів управління відходами згідно із п'ятиступеневою ієрархією відходів та програм щодо попередження утворення відходів, і положення Директиви Ради 1999/31/ЄС від 26 квітня 1999 р. про захоронення відходів із змінами і доповненнями, внесеними Регламентом (ЄС) № 1882/2003 .

Згідно «Методичних рекомендацій з розроблення регіональних планів управління відходами» у підпункті 2.2.3.2 розділу II «Відходи руйнування» щодо опису підпункту «Джерела утворення та обсяги відходів» рекомендується враховувати у т. ч. відходи руйнування, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

У разі накопичених на території регіону значних обсягів відходів руйнувань, доцільно наводити інформацію стосовно їх обсягів, складу та місць накопичення. У разі відсутності даних щодо складу відходів, пропонується зазначити в результаті руйнувань яких об'єктів інфраструктури утворилися відходи та проаналізувати ймовірність наявності небезпечних відходів у складі відходів від руйнувань.

Національний план управління відходами до 2033 року [6] не розглядає управління відходами від руйнувань, а це, у свою чергою, вплине на регіональні та місцеві плани управління відходами.

Сьогодні ніхто не в змозі чітко сказати, скільки саме буде триватимуть військові дії та скільки ще руйнувань буде завдано українським будівлям та інфраструктурі. Відходи від руйнувань набули таких масштабів, що вимагають уваги всієї спільноти. Ідею переробки та повторного використання відходів від руйнувань підтримують і населення, і фахівці. Експерти відзначають важливість політичної складової цього процесу з урахуванням євроінтеграційних процесів в Україні.

Висновки:

1. В Україні розроблено низку нормативно-правових актів для ефективного управління відходами руйнувань.

2. Поняття «відходи від руйнувань» та спеціальні вимоги щодо управління цими відходами не було закріплено в Законі України «Про управління відходами» від 20 червня 2022 року № 2320-IX. Європейське

законодавство також не містить поняття «відходи від руйнувань».

3. Відходи від руйнувань, що утворені внаслідок бойових дій, не можна прирівнювати до звичайних відходів будівництва і знесення. Відходи від руйнувань можуть містити небезпечні токсичні продукти горіння, органічні і вибухонебезпечні речовини.

4. Відходи від руйнувань набули таких великих масштабів, що вимагають уваги як української, так і європейської спільноти. Необхідне створення умов повторного використання безпечних відходів від руйнувань.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Про затвердження Порядку виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії Російської Федерації, пов'язаних із пошкодженням будівель та споруд : Постанова Каб. Міністрів України від 19.04.2022 № 473 : станом на 20 берез. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473-2022-п#Text>.

2. Про затвердження Порядку виконання робіт з демонтажу об'єктів, пошкоджених або зруйнованих внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів : Постанова Каб. Міністрів України від 19.04.2022 № 474 : станом на 29 серп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2022-п#Text>.

3. Про затвердження Порядку поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Каб. Міністрів України від 27.09.2022 № 1073 : станом на 13 берез. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1073-2022-п#Text>.

4. Про затвердження Порядку класифікації відходів та Національного переліку відходів : Постанова Каб. Міністрів України від 20.10.2023 № 1102 : станом на 7 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1102-2023-п#Text>.

5. Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення регіональних планів управління відходами : Наказ від 16.04.2024 № 403. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0403926-24#Text>.

6. Про затвердження Національного плану управління відходами до 2033 року та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 27.12.2024 № 1353-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2024-п#Text>.